

”

Нанівський Р., Левко М., Жукова А. Вплив соціальних мереж на формування сучасної культури та її взаємозв'язок з філософією освіти. *Освіта. Інноватика. Практика*, 2024. Том 12, № 7. С. 49-56. <https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol12i7-007>.

Nanivskyi R., Levko M., Zhukova A. Vplyv sotsialnykh merezh na formuvannya suchasnoi kultury ta yii vzaiemovziazok z filosofiiieu osvity [The impact of social networks for the formation of modern culture and its interrelation with the philosophy of education]. *Osvita. Innovatyka. Praktyka – Education. Innovation. Practice*, 2024. Vol. 12, No 7. S. 49-56. <https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol12i7-007>.

УДК 373.011. 3

DOI: 10.31110/2616-650X-vol12i7-007

Роман НАНІВСЬКИЙ¹, Мар'яна ЛЕВКО², Анна ЖУКОВА³*Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, Україна*¹<https://orcid.org/0000-0001-6504-1178>

roman_nani@ukr.net

²<https://orcid.org/0000-0001-8648-6715>

ucpmaryana@yahoo.com

³<https://orcid.org/0000-0002-7292-1605>

annetta000@gmail.com

ВПЛИВ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ НА ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ КУЛЬТУРИ ТА ЇЇ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК З ФІЛОСОФІЄЮ ОСВІТИ

Анотація. Стаття присвячена розгляду впливу соціальних мереж на формування сучасної культури та становлення її зв'язку з філософією освіти. Актуальність заявленої у статті проблеми зумовлена тим, що на сучасному етапі розвитку суспільства соціальні мережі є інструментом розвитку культурного простору, засобом комунікації та формування масової культури. Мета статті полягає в дослідженні переходу сучасного суспільства на мережевий рівень та аналізі його культурного розвитку і його впливу на освітній процес. Основу методологічного підходу в даній науковій роботі складає комплексне системне дослідження, яке ґрунтується на якісному поєднанні теоретичних методів дослідження, зокрема аналізу, синтезу, узагальнення, абстрагування та інтерпретації тощо. Основними результатами, які були отримані в межах цього наукового дослідження, варто вважати обґрунтування впливу медіа та соціальних мереж на сучасну культуру та її зв'язок з філософією освіти. Доведено, що соціальні мережі на сучасному етапі здійснюють вагомий вплив на суспільне життя, культурний розвиток, освітній процес, комунікацію, вони є значущою віхою для сучасності та розвитку людства, адже стали невіддільною частиною нашого повсякденного життя. Виявлено, що з одного боку, соціальні мережі надають широкі можливості для розвитку культури та культурного простору, освітньої діяльності, а з іншого боку, продукують негативний вплив на поведінку та цінності людей, сприяють поширенню деструктивних культурних продуктів. Результати цього наукового дослідження, а також сформульовані на їхній основі висновки, становлять практичну цінність для педагогів, філософів, культурологів, а також інших фахівців, які займаються вивченням цифровізації суспільства, розвитком освіти та культури й сучасних технологій.

Ключові слова: філософія освіти; цифрова освіта; онлайн спільноти; культурна глобалізація; ідентичність в інтернеті; культурна ідентичність; кіберкультура; віртуальна спільнота; медіафілософія; цифрова комунікація; онлайн етика.

Roman NANIVSKYI¹, Mariana LEVKO², Anna ZHUKOVA³*National Army Academy named after Hetman Petro Sahaidachnyi, Ukraine*¹<https://orcid.org/0000-0001-6504-1178>

roman_nani@ukr.net

²<https://orcid.org/0000-0001-8648-6715>

ucpmaryana@yahoo.com

³<https://orcid.org/0000-0002-7292-1605>

annetta000@gmail.com

THE IMPACT OF SOCIAL NETWORKS FOR THE FORMATION OF MODERN CULTURE AND ITS INTERRELATION WITH THE PHILOSOPHY OF EDUCATION

Abstract. The article is devoted to the influence of social networks on the formation of modern culture and the establishment of its connection with the philosophy of education. The relevance of the question posed in the article results from the fact that at the present stage of social development, social networks are a tool for developing cultural space, a means of communication, and the formation of mass culture. The article aims to study modern society's transition to the network level to analyze its cultural development and impact on the educational process. The basis of the methodological approach in this research paper is a comprehensive systematic study based on a qualitative combination of theoretical research methods, including analysis, synthesis, generalization, abstraction, interpretation, etc. The main results of this research are the substantiation of the influence of media and social networks on contemporary culture and their connection with the philosophy of education. It is proved that social media at the present stage significantly impacts public life, cultural development, educational process, and communication. They are an essential milestone of modernity and human development, as they have become an integral part of our everyday life. On the one hand, social networks provide ample opportunities for developing culture, cultural space, and educational activities. On the other hand, they have a negative impact on people's behavior and values and contribute to the spread of destructive cultural products. The results of this research, as well as the conclusions drawn from them, are of practical value for educators, philosophers, cultural scientists, and other professionals involved in studying the digitalization of society, the development of education and culture, and modern technologies.

Keywords: philosophy of education; digital education; online communities; cultural globalization; online identity; cultural identity; cyberculture; virtual community; media philosophy; digital communication; online ethics.

Постановка проблеми. У другій половині ХХ століття посилювалися процеси глобалізації та комп'ютеризації. Вони своєю чергою сприяли радикальним змінам в суспільстві. Поступово цифрові технології стали органічною та необхідною частиною життя сучасної людини та проникли сьогодні в різні сфери життя соціуму: побут, освіту, спілкування, політику, професійну діяльність та культуру. Це сприяло народженню нової соціально-культурної реальності – цифрової культури, яка стала предметом активного зацікавлення з наукової педагогічної та методичної точки зору. Це пов'язано перш за все з тим, що інформаційні потоки поширюються з неймовірною швидкістю та призводять до повної цифровізації життя як окремих осіб, так і множинних суспільних процесів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На жаль, наразі у науковій літературі відсутні публікації, присвячені дослідженню ролі соціальних мереж у формуванні сучасної культури, медіатизованого культурного простору та взаємозв'язкам культури з іншими науками й галузями знань у новому мережевому середовищі. У зв'язку з цим, наше дослідження опирається головним чином на «метатеорію» та головні положення «теорії комунікації», що висвітлені у працях О.П. Гаврилюка, К. Герре, Г. Крибера, К. Басеета, Р.Р. Мартіна, Л. Мановича, Д. Галкіна, К. Літвінової, В. Паршикова, М. Рудик, Н. Соколової, Ю. Страковича, С. Черниха та інших. Методологічним підґрунтям для розвідки є також теоретичні положення щодо проблем мережевого суспільства, які досліджували М. Кастельс, Д. Белл, А. Тоффлер, Р. Інтелегарт. Соціальну взаємодію в мережі Інтернет вивчали соціологи Н. Бейм, С. Кайзлер, Л. Спрелл, П. Коллок та інші. Проблема мережевого суспільства та інформаційної епохи присвячені наукові студії М. Кастельса, де розглянуто сутність інформаційного суспільства, розвиток технічних інновацій та їх запровадження в усі галузі життєдіяльності людей. Дослідниця М. Рудик [12] аналізувала роль та вплив соціальних медіа на формування громадської думки, а також дослідила принципи розповсюдження інформації у соціальних мережах, контент інформаційних повідомлень та значення громадської думки як джерела інформації або інформаційного приводу в ЗМІ. Г. Бежнар [2] займалась дослідженням взаємодії соціальних мереж та масової культури, що є особливістю сучасного щоденного життя людей. Праця К.Т. Берг [18] присвячена розгляду взаємозв'язку релігії, популярної культури та цифрових медіа в межах медіаетики. Однак, попри значні досягнення сучасних науковців у дослідженні феномену соцмереж як специфічного типу комунікації, проблематика їх значення у формуванні культури та її медіатизації залишається актуальною та невирішеною. З огляду на це, така постановка проблеми має теоретичну й практичну цінність та зумовлює вибір цієї теми задля здійснення дослідження.

Мета дослідження. Метою статті є аналіз сучасного етапу цифрової глобалізації в суспільстві, а саме її перехід на мережевий рівень. Це своєю чергою відіграє важливу роль у сучасних реаліях та є визначальним у становленні сучасного суспільства, його розвитку, зокрема освітнього та культурного. Тому необхідно розкрити сутність впливу цих мереж на педагогічні та культурні норми та цінності. Відтак, завдання статті полягають у систематизуванні вітчизняного та закордонного досвіду, вивченні впливу соціальних мереж на культурний розвиток, аналізі сутності та змісту соцмереж, а також в аналізі особливостей впливу соціальних мереж на ієрархію цінностей та встановити зв'язки цих мереж із філософією освіти. До особливостей сучасного інформаційного простору суспільства належить також зростання популярності соціальних мереж. Вони сприяють формуванню мережевого суспільства, яке впливає на формування багатоступеневої глобалізації. Усі ці зміни, пов'язані з цифровою глобалізацією, сприяють змінам систем цінностей, культури суспільства. Соціальні мережі спровокували перегляд філософської категорії буття людини в сучасних умовах, беручи до уваги нову ієрархію цінностей. З огляду на значне поширення та зростання популярності соцмереж у світі, активне формування мережевого суспільства, зміну культурних цінностей та культурного простору, появу медіакультури тощо, актуальним стає дослідження впливу соціальних мереж на культуру загалом та на її взаємозв'язки з іншими сферами життя, зокрема освітньою.

Методи дослідження. Основою методологічного підходу в цій науковій роботі складає якісне комплексно-систематичне поєднання теоретичних методів дослідження. Так, описовий метод був використаний нами для збору, первинного аналізу та викладу інформації про соціальні мережі та їх вплив на сучасне суспільство. За допомогою методів абстрагування, узагальнення, синтезу та аналізу стало можливим детальне вивчення і глибокий аналіз впливу соціальних мереж на формування освітньої культури, а також визначення взаємозв'язку культури з філософією освіти. Теоретичну базу цієї статті складають результати виконаних досліджень сучасних українських науковців, що скеровані на розгляд особливостей сучасної культури, філософії освіти та розвитку мережевого суспільства. Представлена наукова робота була виконана у три головні етапи. На першому етапі наукового дослідження була підготовлена його теоретична база, яка згодом застосовується як основний фундамент для здійснення подальших наукових досліджень. На цьому етапі наукового дослідження виконано дослідження особливостей соцмереж у сучасному суспільстві. На другому етапі наукової роботи виконано аналіз значення соцмереж у розвитку культури, культурного простору та їх зв'язків з

філософією освіти. На завершальному етапі роботи, на підставі одержаних аналітико-синтетичних результатів, були сформульовані остаточні висновки наукового дослідження.

Виклад основного матеріалу дослідження. Цифрова культура, або кіберкультура є сукупністю знань, практик та навичок, які пов'язані з використанням інформаційних технологій та інтернету. Сьогодні цифрова культура досить важлива для формування сучасної особистості, її критичного мислення та здатності розв'язувати проблеми. Тому не можливо уявити сучасну освіту, виховання чи іншу діяльність без цифрових технологій.

У філософії освіти ідентичність вважається важливим конструктом, який відіграє роль на рівнях спільноти, нації та міжнародних відносин, а також у соціальному розвитку. Вона підкреслює динамічну якість ідентичності та її зв'язок з соціальним розвитком. Ідентичність може формуватися через соціальні структури, такі як система освіти, де громадяни можуть розвивати свою ідентичність, інтерналізуючи світогляди, які вважаються найкращими інтересами цивільного суспільства. Кожна особа може мати свою унікальну філософію освіти, яка базується на особистих переконаннях та досвіді навчання, і ця філософія може змінюватися з часом. Основою ідентичності за вищим змістом буття людини являється культура. А цифрова глобалізація є черговим етапом у розвитку цієї культури. Це невід'ємна складова процесів цивілізації та показник її структурних змін, а також цифрова глобалізація призводить до трансформації ідентичності, пер за все культурної.

Розвиток цифрової культури відкриває нові горизонти для дослідження феномену ідентичності. У сучасних умовах, коли відбувається тотальна цифровізація всіх сфер життя загострюється криза ідентичності, яка є важливою ознакою людського і також механізмом усвідомлення себе. Ідентичність відображає перетворення, які відбуваються з особистістю через занурення в цифровий простір, який з кожним днем трансформується в соціальний. Своєю чергою це призводить до нових ідентифікаційних форм, а саме через нові цифрові образи та форми ідентичності [15].

Однією з головних потреб людини є взаємовідносини з навколишнім світом, вона реалізується завдяки самоототожненню індивіда з цінностями, ідеями, соціальними групами та культурами. Це самоототожнення в науковій літературі позначають поняттям «ідентичність».

На думку дослідниці О. Смоліної, ідентичність є внутрішньою тотожністю суб'єкта під час сприйняття ним навколишнього світу, та відчуття ним простору, часу, відчуття себе унікальною індивідуальністю [13]. Важливе значення в житті індивіда віддає культурна ідентичність, яка формує ставлення до самого себе, суспільства та його членів. Під культурною ідентичністю також розуміють усвідомлення прийняття особистістю певних культурних норм, зразків поведінки, цінностей, культурних зрізків та характеристик, що прийняті в тому чи іншому суспільстві. Культурна ідентичність полягає у людському самовідчутті всередині певної культури. Будь-яка культура є частиною нашого життя, і її ціль полягає у формуванні та розвитку людей. Тому вивчення аспектів, що стосуються культури, має розглядатися разом з діяльністю людини. Остання ж відбувається в умовах суспільної інформатизації та цифровізації. Звичайно це відображається на культурі. Культурна цифрова епоха відбиває складні суспільні процеси, які відбуваються у зв'язку з його інформатизацією.

Все більша частина людей залучається до єдиної системи економічних, суспільно-політичних та культурних зв'язків завдяки сучасним цифровим засобам. Це називається культурною глобалізацією, тобто це абсолютно новий етап процесів інтеграції, які стосуються різноманітних сфер життя. У XXI столітті культурна глобалізація є важливим фактором визначення духовного життя. Культурна глобалізація впливає на філософію освіти, оскільки вона сприяє розвитку глобального суспільства, яке перетинає кордони. Теорії, які описують цей процес, показують, як через дебатовані процеси (культурний ізоморфізм, капіталізм, функціональна диференціація) відбуваються структурні та семантичні еволюції у системах освіти. Глобалізація ставить перед освітою п'ять основних викликів: необхідність розвитку навичок вищого рівня та можливостей для постійного навчання; вимоги збільшеної культурної взаємопов'язаності; зростання соціальних та доходових нерівностей; відповідальності глобального громадянства; та вплив освіти у країнах, що розвиваються. Філософськими та педагогічними основами глобалізації та освіти є розгляд критичної ролі освітнього процесу у минулому, сьогоденні та майбутньому. Культурна глобалізація має дві протилежні сторони. З однієї сторони, глобалізація у сфері культури відкриває широкі можливості до скарбниці інших культур, збагачуючи її, при цьому не відмінюючи її національної самобутності. Однак якщо розглядати іншу сторону глобалізації, то вона приводить культурний та духовний світ до одноманітності, тобто уніфікує його. Отож глобальну систему об'єднують комунікаційні, цифрові та глобалізаційні технології. Як підсумок, з однієї сторони глобалізація відкриває нові горизонти для людства, з іншої сторони, приносить нові загрози та виклики для нього, загострюючи різні соціальні суперечності [14].

Виникнення всесвітньої мережі Інтернет сприяло справжній революції як в комунікації, так і в переосмисленні культури, зробивши її ближчою до людей та доступнішою для ширшого загалу. Вплив Інтернету сьогодні очевидний та незаперечний. На цій основі утворилася нова цифрова комунікація та відповідно новий тип суспільства, а саме мережеве суспільство. Це поняття виникло завдяки

найпопулярнішим сьгоднішнім сервісам інтернету – соціальним мережам. Тому виникає необхідність розглянути ці поняття детальніше та з'ясувати їх роль та вплив на культуру.

Мережеве суспільство являється новою соціальною формою організації в контексті глобалізації. Поняття «мережеве суспільство» запровадив М. Кастельс. Під ним розуміють специфічну форму соціальної структури, що є невід'ємною характеристикою цифрової ери, що прийшла на зміну індустріальної [10]. До чинників становлення мережевого суспільства дослідники відносять збільшення ролі інформації в суспільному житті, зростання комп'ютерної комунікації, виникнення глобального комунікативного простору, зміна соціальної реальності.

На думку голландського соціолога Яна ван Дійка, мережеве суспільство є суспільною формою, ціль якої полягає в організації соціальних відносин через медіамережі, доповнюючи або заміщаючи ними соціальну комунікацію. Дослідник вважав становлення мережевого суспільства неминучим процесом [10].

Мережеве суспільство у філософії освіти відноситься до соціальної структури, яка виникає в цифрову епоху, та до того, як вона впливає на освітні практики та філософії. Це поняття описує, як технологічні зв'язки та інформаційні мережі формують новий тип соціальної організації, який може впливати на способи навчання та розвитку знань. У мережевому суспільстві освіта стає більш доступною та інтерактивною завдяки онлайн-платформам і цифровим ресурсам, що дозволяє людям з усього світу обмінюватися знаннями та ідеями. Це також створює нові можливості для колаборативного навчання та глобального громадянства.

Саме мережевий принцип організації соціальних практик став приводом функціональних, динамічних та структурних суспільних змін. Звичайно це відбивається на процесах, що зв'язані з виробництвом, побутовим життям, і звичайно культурою. Мережі являються організаційними засобами, що маю ряд переваг, власне через свою адаптивність та гнучкість.

Комунікативні технології сьгодення сприяють створенню соціальних спільнот з різними характеристиками. Ці соціальні спільноти формуються в наслідок посилення комунікаційних форм під час суспільного відтворення.

Теорія мережевого суспільства послужила розробці й виникнення інших понять, серед яких особливе місце займає «соціальна мережа». Звідси поняття «мережа» інтерпретують як сукупність вузлів, пов'язаних між собою. Це полімагістратна структура, в якій дві точки зв'язані з багатьма іншими магістралями, що своєю чергою мають багато шляхів та точок. Ця структура є динамічною, сенсу якій надає комунікація, під час якої цією мережею передається інформація.

Особливість мережі в тому, що вона здатна охопити весь світ шляхом використання міжособистісної комунікації. Крім того, в можливості мережі входить її здатність фрагментації комунікації, пристосовуючи її під людське існування. Це можливо завдяки континууму часу та простору, тобто здатності нерозривності та безперервності процесів. З-поміж інших видів комунікації мереживну виділяють певні властивості, які роблять її унікальною та особливою. Найперше про що слід згадати це багатоначальність, що забезпечує високу щільність логістичних шляхів інформаційного переміщення. Крім того, коли одна з ланок зникає з мережі, то комунікація досить легко знаходить інші можливі шляхи. Більш того, поява нових соціальних мереж утворює нову комунікаційну культуру та нові культурні інститути, які замінюють класичну комунікаційну культуру, інструменти й способи комунікації. Така нова культура виступає своєрідним симбіозом фактичної культури та інноваційних тенденцій притаманних саме соціальним мережам [3].

У сучасній соціальній культурі соціальні мережі порівнюють із засобами масової інформації, перш за все у зв'язку з тим, що вони виконують ті ж функції. Проте мережева комунікація є ефективнішою в комунікативному просторі завдяки своїй періодичності, доступності. На відміну від засобів масової інформації, соціальні мережі здатні нескінченно акумулювати та поширювати інформацію. Тим самим мережа утворює кіберкультуру, яка здатна генерувати віртуальну реальність, створити віртуальне суспільство. У кіберпросторі формується новий досвід мислення, який привертає увагу людей, особливо молодих. Таким чином, онлайн світ є сприятливим простором для самовираження, репрезентації [5].

Соціальна мережа має декілька значень. Найбільш широке відповідає визначенню поняття «мережа». Проте існує вужче значення, за яким соціальну мережу трактують як вебсервіс, який передбачає комунікацію великих груп та об'єднує їх у віртуальну спільноту, таким чином вибудовуючи віртуальне суспільство зі спільними інтересами. Крім того, зміст соціальних мереж можуть наповнювати самі користувачі, вони ж можуть вести різні види діяльності в кіберпросторі, зокрема й культуру [6].

Як показують дослідження, у світі соціальні мережі набули надзвичайно широкомасштабного поширення та дуже велика кількість людей користуються ними. Така поширеність соцмереж та активне їх використання у всьому світі безумовно впливає на різні сфери життя людей, в тому числі й на освіту та культуру. Зокрема, соціальні мережі здійснюють значний вплив на культурні цінності.

Насамперед ці зміни виявляються в міжнародному й міжкультурному спілкуванні, адже легше дізнатися про різноманітні культури, якщо люди діляться різноманітними фото, історіями й відео в соцмережах. Однак водночас дезінформація та негативні стереотипи про світові культури теж ширяться соціальними мережами, що може призвести до непорозумінь. До того ж соціальні медіа можуть здійснювати вплив на те, як люди сприймають власну культуру. Люди зустрічаються з різними цінностями й культурами з усього світу, що може викликати відчуття відчуженості, оскільки нам властиво постійно порівнювати себе з іншими в соцмережах. Іншими словами, соцмережі можуть впливати на культурні цінності як позитивно, так і негативно, зокрема з метою поширення не тільки знань, але й стереотипів [6].

Вплив соцмереж на духовне життя людини, суспільства й людства загалом стає суттєвішим, проте специфіку такого впливу слід розглядати у межах певної національної культури. Національні орієнтири й цінності, система виховання й освіти повинні стати надійними запобіжниками поширення антицінностей у соцмережах. Аксіологічний статус соцмереж у конкретній країні теж детермінується рівнем розвитку інформаційно-комунікаційної сфери, а також розвитком інформаційної та духовної культури громадян [8].

Досить вагомий вплив мають соціальні мережі на масову культуру. За допомогою соціальних мереж популяризуються тексти масової культури, що охоплюють щораз більшу аудиторію, сприяють міжкультурному діалогу та культурному обміну. Цей взаємозв'язок культурного простору й соцмереж дає можливість простежити особливості та ознаки модернізації різноманітних спільнот у межах як глобальних, так і регіональних процесів на рівні особи, певного суспільства та загалом людства, сприяючи досягненню порозуміння між людьми [4].

Досліджуючи ще один шлях впливу соцмереж на масову культуру, слід зауважити, що вони дають їй ще більш комерційного характеру. Масова культура є не просто спрощенням, вона виявляється у створенні певних стереотипів сприйняття та поведінки, а тому щоб привернути до себе увагу публіки продукт масової культури має бути видовищним та яскравим. У масовій культурі якість подій, речей та людські якості не мають вагомої цінності, цінується лише ефект, який робить річ, подія або людина. Масову культуру творять не вільні художники, які займаються пошуком відповідей на одвічні питання життя вона створюється професіоналами, виконавцями, які виконують замовлення, фахівцями, які підпорядковуються законам виробництва тощо. З огляду на це, агенти створюють сторінки в соціальних мережах, популяризують тексти масової культури, привертаючи все більшу кількість людей, а загальновідомо, що чим більша аудиторія, тим більший прибуток одержує той або інший агент. У результаті, втрачається ціннісна орієнтація популярної культури. Масова культура впливає на філософію освіти, оскільки вона формує уявлення та цінності, які передаються через освітній процес. Вона може впливати на зміст навчальних програм, методи навчання та ідентичність студентів. Масова культура також може сприяти гомогенізації культурних практик та поглядів, що може призводити до зменшення індивідуальності та критичного мислення. Освіта має потенціал протидіяти деяким негативним аспектам масової культури, сприяючи розвитку критичного мислення та індивідуальності у студентів.

Таким чином, суть соцмереж як інструмента медіатизації культури виявляється ще й у тому, що вони виступають як платформа соціокомунікативних артпрактик, що займають чинне місце в контексті масової культури й дають можливість її елементам, зокрема сприйняттю та орієнтації на емоційний вплив, звернення до чуттєвого рівня, феєричності й видовищності, сенсаційності й епатажності, спрощенню смислів, симулятивності, адаптивності до соціальних запитів, високій технологічності тощо, впроваджуватися в усі галузі життя суспільства.

Сьогодні соцмережі як інструмент медіакультури відіграють важливу інтегруючу роль між мистецтвом та людиною. Однак, засоби медіа, які є витвором людства, зазнають впливу з боку суспільних інституцій, зокрема мистецтва. Взаємозв'язок культурного та мережевого простору наразі виявляє принципи модернізації суспільства в контексті глобальних процесів світового співтовариства через тріаду «особисте – суспільне – загальнолюдське», сприяючи формуванню плюралістичних поглядів, взаєморозуміння та толерантності між людьми [16]. Тріада «особисте – суспільне – загальнолюдське» у філософії освіти відображає взаємозв'язок між індивідуальним розвитком, соціальним контекстом та універсальними людськими цінностями. Освіта спрямована не лише на розвиток особистих здібностей та інтересів, але й на формування соціально відповідальних громадян, які здатні вносити вклад у суспільство та сприяти загальнолюдському прогресу. Ця тріада підкреслює необхідність балансу між індивідуальними потребами, соціальними очікуваннями та загальнолюдськими цілями в освітньому процесі.

Крім того, не менш значущою рисою впливу соцмереж на масову культуру виявляється у тому, що в соціальному просторі ми досить часто замислюємося над правдивістю тих або інших фактів. Існує велика кількість різноманітних поглядів і думок, часто неправильних, які натовп охоче поширює через соцмережі, спростовуючи таки чином популярну культуру як таку. Поширення різних фейкових новин,

повідомлень, створення агресивних впливових рішень – все дає підстави розуміти масову культуру як культуру аморальності та розваг. У зв'язку з уседозволеністю та відкритістю у соціальному просторі мають місце аморальна комунікативна поведінка, розважальний характер, який полюбає масовість, що свідчить про певну культурну деградацію у цілому людства.

Наголосимо, що ключова роль медіа в інформаційному суспільстві є чинником появи медіакультури та трансформації культури, що обумовлює нові стратегії філософськоосвітнього-культурологічного пізнання. Динамічний та інтенсивний розвиток медіа є тим джерелом, яке зумовлює наявність не тільки медіапростору, медіареальності та медіакультури, але й медіафілософії.

Медіафілософія ставить актуальні питання щодо впливу результатів високих технологій, науки й техніки, тобто медіального простору, на людину та суспільство загалом. В. Савчук слушно зазначає, що відмінність медіафілософії від теорії комунікації та медіасеміотики полягає в тому, що «медіафілософія не зосереджується на конкретних механізмах, процесах чи засобах комунікації. Її предметом є конструювання індивідуального і соціального тіла, способи сприйняття, мотивації та діяльності людини в умовах нових медіа» [2].

Одними з основних проблем медіафілософії є проблема образу як рушійної сили всієї культурної системи та медіаростору й медіачасу, що тісно пов'язані та наслідують класичну традицію ототожнення часу з простором, але значною відмінністю є порушення лінійного часового континууму, яке створює низку труднощів [17].

Медіафілософія відстежує критичні зміни в самій матерії повсякденності, досліджуючи трансформацію актуальної реальності та перетворення медіасередовища на життєвий світ сучасної людини. Вона розглядає низку важливих медіафілософських проблем.

Головні проблеми медіафілософії на сучасному етапі – розпорошення культурної ідентичності в соціальних мережах та формування медіасуб'єкта: освітня функція медіа, візуальна екологія, мережеве споживання та інформаційний голод, конструювання гендеру через медіа, програмування в медіа нудьги, екстазу, болю тощо, диктатура мас-медіа-розваг.

Медіафілософія нагадує про те, що в наш час світ стає менш зрозумілим, свідомість непрозорою, а існування менш автономним. Наша свідомість зазнає дискримінації через невизначеність, а розуміння медіа завжди залишається непевним. У такій ситуації необхідно бути максимально уважними до контексту думки та умов її реалізації. Кожен культурний формат передбачає свій формат медіа, і тому розуміння медіа також означає вміння перемикати формати, бачити й розуміти мову іншого, його коріння та основи [17]. Медіафілософія у філософії освіти зосереджується на аналізі ролі та впливу медіа на освітній процес. Вона вивчає, як медіа можуть формувати моральні цінності, критичне мислення та сприяти активному громадянському залученню. Медіафілософія також розглядає виклики, пов'язані з швидкими технологічними змінами, та їх вплив на освітнє середовище. Важливою частиною медіафілософії є розвиток навичок критичного мислення, які необхідні для ефективного сприйняття та аналізу медіа-контенту

На нашу думку, роль соціальних мереж та медіа загалом у наш час є настільки великою, що вони просочились в усі галузі життя як суспільства, зокрема й в культуру, так і в життя особистості, змінюючи установки, цінності, світогляд, політичні орієнтири, моделі поведінки тощо. Напевно, сьогодні немає такого сегмента суспільного життя, яке б не відчуло на собі цей вплив. Як наслідок соцмережі впливають на культуру, утворюючи так звану медіакультуру, а потім цей вплив віддзеркалюється й на філософії та виникненні нового напрямку – медіафілософії. На сучасному етапі медіафілософія трактується не як філософія певних медіа, а як тип самої філософії, що є специфічним, відповідає духу часу та являється сучасним способом її побутування.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Людина XXI століття живе в новому інформаційному суспільстві та цілком медіатизованому просторі, що формує її нове середовище життя та реальність сучасної культури. Соціальні мережі, засоби масової комунікації та нові технології, зокрема аудіовізуальні (телебачення, кіно, відео) та мультимедійні (Інтернет), пройняли усі сфери життя. Медіа виявились не лише основним комунікативним механізмом, але й головним засобом виробництва сучасної культури. Медіатизація почала детермінувати безліч параметрів естетики суспільства, культури, освіти, індустрії та політики.

Різні погляди та позиції щодо сучасних медіа були представлені Ж. Бодрійяром, М. Маклюеном, Д. Рашкоффом, Н. Луманом, М. Кастельсом та ін. У 60-ті роки М. Маклюен першим заявив про універсальну ролі медійних процесів в історичному розвитку, про трансформацію самих медіа, а також про те, що зміна мас-медіа призводить до трансформації кожної складової суспільства.

Питання масових комунікацій та їх впливу на суспільство й культуру є дуже актуальним і в сучасному світі. Засоби масової інформації, соцмережі та інші форми масових комунікацій стали невіддільною частиною суспільного життя. Однак, варто розуміти, як ці засоби впливають на культуру, людську свідомість, ідентичність, сприйняття світу, та яким чином можливо застосовувати ці засоби для того, щоб розвивати суспільство й культуру в більш гуманістичний спосіб [1].

Результати проведеного нами дослідження узгоджуються із дослідженнями сучасних українських науковців, зокрема О. П. Гаврилюка, Ю. А. Данько, В. М. Ривліної та ін., які також виокремлювали позитивні та негативні впливи соціальних мереж і медіа загалом на формування культури, її розвиток та трансформацію.

Отже, проведене дослідження дає підстави стверджувати, що у сучасному суспільстві соцмережі є надзвичайно поширеними та здійснюють вагомий вплив на різні аспекти суспільного життя. Вони являються механізмом збереження та одночасно трансляції культурних норм та цінностей, а також самоорганізації, консолідації та культурної ідентифікації соціальних груп. Окрім того, соціальні мережі здійснюють вплив на освітній простір, міжкультурну комунікацію, що може сформувати стійкі асоціативні зв'язки з «чужою» культурою, та призвести до виходу зі «своєї». Соцмережі впливають і на масову культуру, зокрема за допомогою соціальних мереж популяризуються тексти масової культури, що залучають щораз ширшу аудиторію, сприяють міжкультурному діалогу та культурному обміну. Як інструмент медіакультури, соціальні мережі сьогодні відіграють інтегруючу роль між мистецтвом та людиною. Також соцмережі та їх зв'язок з культурою спровокували виникнення нового напрямку в філософії, що має назву медіафілософія. Таким чином, вплив соцмереж на формування сучасної культури та її взаємозв'язок з філософією освіти є багатограним та глибоким. Перспективи подальших розвідок вбачаємо у розгляді ролі медіафілософії як посередника між медіа та сферою освіти, культури, соціумом та окремою особистістю й соціальними/навчальними групами.

Список використаних джерел

1. Агарков О. Філософсько-історичні дослідження в контексті аналізу впливу масових комунікацій на суспільство та культуру. *Соціально-гуманітарні студії: інновації, виклики та перспективи: матеріали I Міжнародної наукової конференції, м. Житомир, 27-28 квітня 2023 р.* / Ред. кол.: О. А. Черниш, В. М. Слюсар, Л. М. Червона [та ін.] – Житомир : Житомирська політехніка, 2023. С. 13-11. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/06/tezy-konferentsiyi.pdf#page=11>.
2. Бежнар Г. Масова культура, соціальні мережі та подружжя гармонія. *Гуманітарні студії: педагогіка, психологія, філософія*. 2021. Т. 12, № 4. С. 95–101. <http://dx.doi.org/10.31548/hspedagog2021.04.095>.
3. Воронова, Т. Трансформація системи соціально-політичної комунікації держави: вплив соціальних (інтернет) мереж. *Науково-теоретичний альманах Грані*. 2023. Т. 26, № 2. С. 84-89. <https://doi.org/10.15421/172331>.
4. Гаврилюк О. П. Соціальні мережі як чинник формування культурних цінностей і норм. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв: наук. журнал*. 2023. №3. С.39–44. URL: https://elib.nakkkim.edu.ua/bitstream/handle/123456789/5084/Visnyk_2023_3_n-39-44.pdf?sequence=1&isAllowed=y.
5. Данько Ю. А. Феномен соціальних мереж у контексті становлення і розвитку мережевого суспільства. *Вісник Міжнародного Слов'янського університету. Серія «Соціологічні науки»*. Харків. 2012. Т. XV, № 1. С. 53-59. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/02c11f38-8228-42bd-ade0-392f5b95785e/content>.
6. Жукова А. Р., Боярко В. В. Інформаційно-комунікаційні технології в сучасній освіті у процесі формування лідерської компетенції здобувачів освіти. *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems*. 2024. Т. 71. С. 22-29. DOI: <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2024-71-22-29>.
7. Калиновський Ю. Аксіологічний статус соціальних мереж як соціокультурна проблема. *Ціннісні орієнтири в сучасному світі: теоретичний аналіз та практичний досвід: збірник тез III Міжнародної науково-практичної конференції*. – 2021. С.14-18. URL: http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/19820/1/4_KALYNOVSKYY.pdf.
8. Кац Х. Формування культурних трендів через інтернет-спільноти. *Медіакритика*. 2016. URL: <https://www.mediakrytyka.info/ohlyady-analytyka/formuvannya-kulturnykh-trendiv-cherez-internet-spilnoty.html>.
9. Пода Т. А. Феномен соціальних мереж та їхній вплив на суспільно-політичні процеси у глобалізованому світі. *Вісник Національного авіаційного університету. Філософія. Культурологія*. 2019. № 1. С. 141-145. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/296359879.pdf>.
10. Ривліна В. М. Соціальні мережі як інструмент медіатизації. *Молодий вчений*. 2016. № 12. С. 193-198. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2016_12_48.
11. Смоліна О. О., Ополонін А. М. Культурна ідентичність як динамічне утворення (на прикладі культурної самоідентифікації населення східних областей України). *Культура України*. 2019. Вип. 62. С. 12. <https://doi.org/10.31516/2410-5325.062.18>.
12. Струтинський Б. Інформаційно-культурна глобалізація як феномен сучасного стану цивілізаційних трансформацій. *Мистецтвознавчі записки. Питання культурології, історії та теорії культури*. 2019. № 35. С. 66-71.
13. Уварова Т. І. Культурна ідентичність та цифрове середовище буття культури. URL: <http://www.baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/336/9272/19336-1?inline=1>
14. Уварова Т. І. Медіатренди сучасної культури. *Культурологічний альманах*. 2022. № 3. С. 267–275. <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2022.3.33>.
15. Шпачинський І. Л., Воронюк К. Р. Медіафілософія: деякі аспекти філософського осмислення поняття «медіа». *Young Scientist*. 2020. № 12 (88). С. 251-254. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-12-88-50>.
16. Berg K. T. Lessons in Media Ethics: Popular Culture, Religion and Digital Media. *Journal of Media Ethics*. 2021. Т. 36, № 3. Р. 180–183. <https://doi.org/10.1080/23736992.2021.1940772>.

References

1. Aharkov O. Filozofsko-istorychni doslidzhennia v konteksti analizu vplyvu masovykh komunikatsii na suspilstvo ta kulturu. Sotsialno-humanitarni studii: innovatsii, vyklyky ta perspektyvy: materialy I Mizhnarodnoi naukovo konferentsii, m. Zhytomyr, 27-28 kvitnia 2023 r. / Red. kol.: O. A. Chernysh, V. M. Sliusar, L. M. Chervona [ta in.] – Zhytomyr : Zhytomyrska politekhnik, 2023. S. 13-11. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/06/tezy-konferentsiyi.pdf#page=11>.
2. Bezhnar H. Masova kultura, sotsialni merezhi ta podruzhnia harmoniia. Humanitarni studii: pedahohika, psykhohohiia, filozofiiia. 2021. T. 12, № 4. S. 95–101. <http://dx.doi.org/10.31548/hspedagog2021.04.095>.
3. Voronova, T. Transformatsiia systemy sotsialno-politychnoi komunikatsii derzhavy: vplyv sotsialnykh (internet) merezh. Naukovo-teoretychnyi almanakh Hrani. 2023. T. 26, № 2. S. 84-89. <https://doi.org/10.15421/172331>.
4. Havryliuk O. P. Sotsialni merezhi yak chynnyk formuvannia kulturnykh tsinnostei i norm. Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadrov kultury i mystetstv: nauk. zhurnal. 2023. №3. S.39-44. URL: https://elib.nakkkim.edu.ua/bitstream/handle/123456789/5084/Visnyk_2023_3_n-39-44.pdf?sequence=1&isAllowed=y.
5. Danko Yu. A. Fenomen sotsialnykh merezh u konteksti stanovlennia i rozvytku merezhevoho suspilstva. Visnyk Mizhnarodnogo Slovianskoho universytetu. Seriiia «Sotsiolohichni nauky». Kharkiv. 2012. T. XV, № 1. S. 53-59. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/02c11f38-8228-42bd-ade0-392f5b95785e/content>.
6. Zhukova A. R., Boiarko V. V. Informatsiino-komunikatsiini tekhnolohii v suchasni osviti u protsesi formuvannia liderskoi kompetentsii zdobuvachiv osvity. Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems. 2024. T. 71. S. 22-29. DOI: <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2024-71-22-29>.
7. Kalynovskiy Yu. Aksiolohichniy status sotsialnykh merezh yak sotsiokulturna problema. Tsinnisni oriientyry v suchasnomu sviti: teoretychnyi analiz ta praktychnyi dosvid: zbirnyk tez III Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii. – 2021. S.14-18. URL: http://dspace.tpu.edu.ua/bitstream/123456789/19820/1/4_KALYNOVSKYY.pdf.
8. Kats Kh. Formuvannia kulturnykh trendiv cherez internet-spilnoty. Mediakrytyka. 2016. URL: <https://www.mediakrytyka.info/ohlyady-analytika/formuvannya-kulturnykh-trendiv-cherez-internet-spilnoty.html>.
9. Poda T. A. Fenomen sotsialnykh merezh ta yikhniy vplyv na suspilno-politychni protsesy u hlobalizovanomu sviti. Visnyk Natsionalnogo aviatsiinoho universytetu. Filozofiiia. Kulturolohiiia. 2019. № 1. S. 141-145. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/296359879.pdf>.
10. Ryvliina V. M. Sotsialni merezhi yak instrument mediatyzatsii. Molodyi vchenyi. 2016. № 12. S. 193-198. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2016_12_48.
11. Smolina O. O., Opolonin A. M. Kulturna identychnist yak dynamichne utvorennia (na prykladi kulturnoi samoidentyfikatsii naseleння skhidnykh oblastei Ukrainy). Kultura Ukrainy. 2019. Vyp. 62. S. 12. <https://doi.org/10.31516/2410-5325.062.18>.
12. Strutynskiy B. Informatsiino-kulturna hlobalizatsiia yak fenomen suchasnoho stanu tsyvilizatsiinykh transformatsii. Mystetstvoznavchi zapysky. Pytannia kulturolohii, istorii ta teorii kultury. 2019. № 35. S. 66-71.
13. Uvarova T. I. Kulturna identychnist ta tsyfrove seredovyshe buttia kultury. URL: <http://www.baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/336/9272/19336-1?inline=1>
14. Uvarova T. I. Mediatrendy suchasnoi kultury. Kulturolohichniy almanakh. 2022. № 3. S. 267–275. <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2022.3.33>.
15. Shpachynskiy I. L., Voroniuk K. R. Mediafilozofiiia: deiaki aspekty filozofskoho osmyslennia poniattia «media». Young Scientist. 2020. № 12 (88). S. 251-254. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-12-88-50>.
16. Berg K. T. Lessons in Media Ethics: Popular Culture, Religion and Digital Media. Journal of Media Ethics. 2021. T. 36, № 3. P. 180–183. <https://doi.org/10.1080/23736992.2021.1940772>.